

СЕКЦІЯ 4 ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.091,313,811,111,005,963,1

ОРГАНІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПОЕТАПНО-КОНЦЕНТРИЧНИМ ПРИНЦИПОМ

Александров В.М., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри викладання другої іноземної мови
Запорізький національний університет

Александрова О.Ф., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Запорізький національний університет

У статті обґрунтовано перспективність інтенсивної поетапно-концентричної моделі для забезпечення корпоративного навчання професійно-орієнтованої англійської мови. Аргументовано необхідність вивчення специфіки діяльності конкретного виробництва для створення максимально однорідних груп спеціалістів за рівнями володіння мовою та приналежністю до відповідних відділів із метою реалізації потенціалу інтенсивної форми навчання; визначено особливості організації кожного із трьох етапів навчання, за постійного збільшення питомої ваги мовленнєвих вправ. Обґрунтовано особливості поточного, рубіжного та підсумкового контролю.

Ключові слова: методика інтенсивного навчання, професійно-орієнтована англійська мова, поетапно-концентрична модель навчання, система вправ, особливості контролю.

В статті обґрунтовано перспективність моделі інтенсивного корпоративного навчання з поетапно-концентричної організацією навчання професійно-орієнтованому англійському мові. Аргументовано необхідність вивчення специфіки виробничої діяльності підприємств конкретного підприємства для створення максимально однорідних груп інженерів з урахуванням рівня володіння англійською мовою, а також приналежністю до відділів, об'єднаних спільною виробничою діяльністю для реалізації потенціалу інтенсивної форми навчання; визначено особливості організації кожного із етапів навчання при постійному збільшенні кількості мовленнєвих вправ. Обґрунтовано особливості здійснення поточного, рубіжного та підсумкового контролю.

Ключевые слова: методика интенсивного обучения, профессионально-ориентированный английский язык, поэтапно-концентрическая организация учебного процесса, система упражнений, особенности контроля.

Alexandrov V.M., Alexandrova O.F. ORGANIZING CORPORATE PROFESSIONALLY ORIENTED TRAINING BY PHASED-CONCENTRIC PRINCIPLE

The article deals with the corporate model of intensive teaching professionally oriented English. The potential of the stage-concentric approach with in the corporate framework to sustain such model has been substantiated. The authors argue for the need to take in to account the nature of the specific enterprise subdivisions' operation while distributing engineers among academic groups to provide uniformity concerning the engineers' language command and affiliation with the purpose to realize the full potential of the intensive approach a teach of the three stages of teaching with the ratio of speech exercises permanently in creasing from stage to stage. The peculiarities of current, intermediate and final evaluations are provided.

Key words: methodology of intensive teaching English, professionally oriented English, phased-concentric approach to teaching, system of exercises, peculiarities of control.

Постановка проблеми. Активна співпраця між закордонними компаніями вимагає від сучасних фахівців достатнього рівня іншомовної комунікативної компетенції для виконання спільних проектів з іноземними партнерами (переговори, укладання угод, міжнародні службові телефонні перегово-

ри, використання факсів, електронної пошти; навчання та стажування спеціалістів за кордоном; співпраця з іноземними фахівцями на робочому місці, ведення ділової документації тощо). Типовість виробничих завдань дозволяє впроваджувати елементи методики інтенсивного навчання професій-

но-орієнтованої англійської мови для підготовки персоналу на підприємствах відповідного напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стаття висвітлює комплекс цілеспрямованих систематичних заходів для організації інтенсивного корпоративного навчання професійно-орієнтованої англійської мови за поетапно-концентричним принципом. Важливість реалізації зазначеного принципу в інтенсивному навчанні іноземної мови розглядалась у працях Л.К. Гегечкорі, Г.А. Китайгородскої, тоді як особливості навчання професійно-орієнтованої англійської мови розвинуто в дослідженнях вітчизняних вчених, зокрема: О.Б. Тарнопольського, Л.М. Черноватого [1; 6].

Останні дослідження свідчать про те, що інтенсифікація навчання іноземних мов відбувається в різних формах (наприклад, програми «занурення») і в різних моделях освітніх систем (спеціалізованих або корпоративних), що також означає оптимізацію дій вчителя й активізацію діяльності навчальної групи [4; 6; 7].

Постановка завдання. У наш час корпоративні освітні системи стають найбільш перспективними для реалізації стратегії та основних принципів навчання, а тому потребують подальших досліджень [2].

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективна організація корпоративного навчання передбачає вирішення з боку викладача низки завдань, до яких, зокрема, відносяться:

- встановлення потреб спеціалістів конкретного підприємства щодо вживання англійської мови для вирішення професійних проблем;
- визначення цілей навчання фахівців конкретного підприємства професійно-орієнтованої англійської мови;
- розроблення змісту корпоративного навчання (загальний підхід, відбір матеріалу, комплекс вправ, метод оцінювання результатів навчання тощо);
- організація та проведення корпоративного навчання професійно-орієнтованої англійської мови фахівців конкретних відділів підприємства;
- оцінювання результатів корпоративного навчання та корекція його змісту за результатами такого оцінювання.

Корпоративне навчання професійно-орієнтованої англійської мови інженерів споріднених відділів є важливим чинником мотивації тих, хто навчається, а також підставою для створення реальних професійних ситуацій і застосування засобів проблемного навчання, проектної методики

протягом інтенсивної підготовки інженерів. Однорідність якісного складу навчальних груп інженерів забезпечується не тільки приблизно однаковим рівнем іншомовної підготовки спеціалістів, але й приналежністю до споріднених відділів конкретного підприємства. Це дозволяє розглядати їх як колектив, об'єднаний спільною трудовою діяльністю, вмотивований для інтенсивного корпоративного навчання професійно-орієнтованої англійської мови за методом «активізації можливостей особистості і колективу» [1].

Необхідно зазначити, що принцип поетапно-концентричної організації корпоративного навчання дозволяє скоротити його термін до одного року (замість двох у більш традиційних моделях), не зменшуючи загального обсягу часу й забезпечуючи ефективність розвитку комунікативної компетенції на рівні, що не поступається тому, який досягається протягом дворічного навчання за традиційного (екстенсивного) навчання. Зміст згаданого принципу полягає в чергуванні інтенсивного й академічного (поурочного) навчання в режимі, що є дійовим і зручним для працюючих фахівців.

Для ефективного реалізації такого принципу корпоративне навчання розбивається на три етапи: 1) інтенсивний курс загальнонавчальної англійської мови з елементами професійно-орієнтованої мови – 120 годин; 2) поурочне навчання інженерів професійно-орієнтованої англійської мови – 120 годин; 3) інтенсивний курс навчання професійно-орієнтованої англійської мови для активізації комунікативних вмінь інженерів – 120 годин.

Кожний інтенсивний етап професійно-орієнтованого навчання містить 120 навчальних годин і триває 10 діб (6 робочих і 4 вихідні дні), що влаштовує навіть найбільш зайнятих спеціалістів виробництва. Інтенсивні етапи рекомендується починати в п'ятницю, а закінчувати в неділю наступного тижня, тому інженери перебувають «поза працею» тільки 6 робочих днів, що є прийнятним для підприємства. Екстенсивний етап також триває 120 годин, однак реалізується в екстенсивному режимі (2 заняття по 2 години щотижня після закінчення робочого дня) протягом 8 місяців.

Інтенсивна форма на першому та третьому етапах є найбільш перспективною для забезпечення загальної ефективності корпоративного навчання, оскільки її застосування створює сприятливі передумови для використання можливостей колективу, об'єднаного спільною виробничою діяльністю. Така діяльність та спільна вмотивованість спеціалістів одного підприємства

(відділу) уможливають оперативне створення реального іншомовного середовища, що сприяє застосуванню інтерактивних форм і методів інтенсивного іншомовного навчання для розвитку їхньої здатності вирішувати реальні виробничі завдання засобами іноземної мови [3; 5].

Перший етап корпоративного навчання має за мету проходження інженерами початкових рівнів англомовної підготовки (A1, A2) й оволодіння ними базовим рівнем загальнонавчальної з елементами професійно-орієнтованої англійської мови. Зміст навчання на першому етапі містить, переважно, загальні рубрики та ситуації, зокрема, ті, що стосуються особистої (*Everyday Life, Food and Meals, Appearance, Clothing, Hobbies, Holidays, Weather*) та публічної (*Professions, Shops and Shopping, City, Transport, Travelling, Health*) сфер.

Співвідношення вправ за видами мовленнєвої діяльності на першому етапі виглядає так: аудіювання – 40%, говоріння – 31%, читання – 18%, письмо – 11%. Головну увагу варто приділяти не розвитку мовленнєвих умінь (вправи другої підсистеми), а формуванню технічних і мовленнєвих навичок (вправ першої підсистеми), за винятком письма. Частка таких вправ на цьому етапі становить: під час навчання аудіювання 63%, говоріння – 45%, читання – 67%, письмо – 10% від загальної кількості вправ для навчання відповідного виду мовленнєвої діяльності.

У процесі навчання аудіювання 20% вправ першої підсистеми треба виділити на формування слухових навичок аудіювання (фонематичного й інтонаційного слуху), змістом якого може бути імітативне оволодіння апроксимованою вимовою англійських звуків і розпізнавання слів на слух на базі вправ для навчання читання. Ще 40% часу виділяється на формування лексичних навичок аудіювання, змістом якого може бути розпізнавання схожих за графічною формою слів на слух тощо.

Вправи для формування лексичних навичок говоріння на першому етапі становлять 50% від усіх вправ першої підсистеми, і за змістом можуть мати форму підбору означень для опису предметів тощо. Решта 50% припадає на вправи для формування граматичних навичок говоріння, змістом яких може бути, наприклад, узгодження англійських прийменників із займенниками.

Серед вправ для розвитку умінь говоріння, які загалом становлять 55% від усіх вправ для навчання цього виду мовленнєвої діяльності, 70% припадає на вправи для навчання діалогічного мовлення («реплікування» – 25%, оволодіння діалогічними

єдностями – 25%, оволодіння мікродіалогами – 25%, оволодіння різними типами діалогу – 25%), а решта часу відводиться на розвиток умінь монологічного мовлення, де доцільно передбачити, приблизно в однаковій пропорції, вправи для оволодіння мікромонологіями (з використанням логічних опор) і різними типами монологу (на основі більш загальних завдань).

На першому етапі навчання доцільно обмежитися переважно формуванням навичок читання (дві третини часу). Отже, рекомендується виділити 50% часу, відведеного для першої підсистеми вправ, на формування техніки читання, точніше, на встановлення та реалізацію графемно-фонемних відповідностей, а решту 50% – на формування лексичних (читання слів за темою із ключами) та граматичних (наприклад, читання похідних і складних слів на основі знання словотворчих елементів) навичок. На розвиток умінь доцільно виділяти не більше третини загального обсягу часу, застосовуючи лише вправи з навчання читання тексту з наступними відповідями на запитання до нього.

Завдання навчання письма в корпоративних курсах є типово обмеженими, а тому воно використовується переважно як додатковий засіб підвищення ефективності розвитку інших видів мовленнєвої діяльності. На першому етапі рекомендується виділяти приблизно 10% цього обмеженого часу на формування навичок техніки письма, а решту часу відвести для виконання завдань на оволодіння писемними висловлюваннями невеликого обсягу на рівні тексту, наприклад, *Write 10 sentences about your job*.

Суттєвим чинником накопичення значного обсягу словникового запасу інженерами є циклічна система повторень лексики, згідно з якою повторення введеного матеріалу має проводитись через 15–20 хвилин після першого введення, потім через 1, 3 й 6 годин відповідно, а також кожного наступного ранку. Після цього обов'язкове повторення лексики в різних формах має відбуватися через день, відповідно до графіка повторень.

Особливістю першого етапу є те, що на самому його початку учасники навчання вибирають для себе англійські імена, прізвища та створюють короткі легенди, що містять інформацію про їхніх власників. Це сприяє швидкому створенню англомовного середовища та використанню його властивостей як у класі, так і поза класом. Зокрема, іншомовна комунікація має місце за сніданком, обідом і вечерею; під час спільних прогулянок просто неба; на засі-

даннях англійського клубу, що відбуваються наприкінці кожного навчального дня, де група спілкується виключно англійською мовою для закріплення мовного матеріалу. Певна частина вечірнього навчального часу віддається самопідготовці та консультаціям, які викладачі проводять в індивідуальному порядку для з'ясування окремих питань.

Не менш важливим чинником є також уважне стеження за самопочуттям учасників навчання, оскільки, по-перше, темп навчання є дуже щільним і може стомлювати, а по-друге, успіх інтенсивного навчання значною мірою залежить від працездатності й активності інженерів та їхнього задоволення процесом і результатами навчання. Для забезпечення максимально сприятливих умов доцільно дотримуватися рекомендованого щоденного режиму навчання, наведеного в таблиці 1.

Важливу роль в ефективності інтенсивного етапу навчання також відіграє застосування музичного фону під час виконання завдань. Музичні сеанси супроводжують навчальний процес, створюючи специфічне творче середовище, яке сприяє працездатності або відпочинку інженерів. Правильне використання музики є суттєвим чинником успіху інтенсивного навчання. Легка, ритмічна, помірно швидка музика застосовується для активізації емоцій співрозмовників під час мовленнєвої діяльності та виконання парних комунікативних завдань.

Другий етап навчання інженерів проводиться в поурочному режимі і не є інтенсивним (120 навчальних годин, 8 місяців, 4 навчальні години на тиждень). Зміст навчання другого етапу охоплює виробничі сфери (*Personal Contacts, Company's Facts and Figures, Company's Structure, Departments and Positions, Contracts, Production and Logistics, Production and Quality, Manage-*

ment Functions and Skills), а також найбільш типові ситуації спілкування між спеціалістами різних відділів: дані про підприємство, його структуру (відділи, цехи тощо), загальну технологію виробництва, посади й обов'язки спеціалістів тощо. На другому етапі навчання пріоритети віддаються читанню, говорінню та письму. Співвідношення вправ за видами мовленнєвої діяльності на першому етапі виглядає так: аудіювання – 10%, говоріння – 46%, читання – 25%, письмо – 19%.

Найбільшу увагу тут варто приділити навчанню говоріння, де важливим завданням є розвиток мовленнєвих умінь (монологічне та діалогічне мовлення в рівній пропорції), для чого призначені дві третини часу, що відводиться на цей вид мовленнєвої діяльності. Вправи для оволодіння мікромонологами та різними типами монологу мають співвідноситись як 1:3, а час, відведений розвитку умінь діалогічного мовлення, варто порівно поділити між вправами для оволодіння «реплікуванням», діалогічними єдностями, мікродіалогами та різними типами діалогу. Змістом вправ другої підсистеми, які найбільш доцільно проводити у формі рольових ігор, є моделювання виробничих ситуацій, що потребують вирішення завдань, пов'язаних із запитом і повідомленням виробничої інформації, її уточненням, визначенням функцій підрозділів підприємств, обов'язків посадових осіб тощо.

На другому етапі значна увага приділяється розвитку умінь читання, усі вправи для формування яких, так само як і аудіювання, відносяться до другої підсистеми. Для забезпечення вправ для навчання читання й аудіювання викладач має підбирати і складати спеціальні тексти, що містять спеціальну лексику, і охоплюють проблематику, пов'язану із цехами, обладнанням, інгредієнтами тощо конкретного підприємства.

Таблиця 1

Навчальний режим першого етапу інтенсивного навчання інженерів

Час	Види навчальної діяльності
7.00–9.00	Повторення матеріалу попереднього навчального дня
9.00–10.00	Сніданок
10.00–11.00	Введення лексико-граматичного матеріалу дня
11.00–12.00	Вправи на формування лексико-граматичних навичок
12.00–14.00	Вправи на включення лексико-граматичних навичок до складу мовленнєвих умінь
14.00–16.00	Обідня перерва
16.00–17.00	Повторення лексико-граматичного матеріалу дня
17.00–18.00	Вправи на удосконалення мовленнєвих навичок і вмінь
18.00–19.00	Вправи на удосконалення мовленнєвих навичок і вмінь
19.00–20.00	Вечеря
20.00–21.00	Засідання англійського клубу за темою дня
21.00–22.00	Самопідготовка

На цьому етапі варто скористатись сприятливими умовами, які створює екстенсивне навчання, для розвитку навичок і умінь письма, яке тут слід використовувати для забезпечення самостійної підготовки інженерів, виконання ними проектних завдань тощо, здійснення викладачами рубіжного контролю тощо. Збільшення часу на навчання письма варто використати для оволодіння писемним висловлюванням на рівні надфразової єдності та вправ для оволодіння писемним висловлюванням на рівні тексту в однакової пропорції.

Третій заключний етап навчання проводиться в інтенсивному режимі й передбачає доведення мовленнєвих параметрів інженерів до вмінь професійно-орієнтованого спілкування англійською мовою. Зміст третього етапу навчання охоплює ті самі виробничі сфери, що й на попередньому етапі, однак максимально широко використовує завдання, що якомога точніше моделюють реальні ситуації професійного спілкування.

На третьому етапі доцільно застосовувати виключно вправи для розвитку мовленнєвих умінь. У зв'язку з поверненням до інтенсивної форми навчання варто збільшити питому вагу вправ для навчання аудіювання до 20%, водночас слушно вживати вправи для навчання детального розуміння фахових текстів. Викладач використовує тексти, що мають бути професійно інформативними та містити багато інформації, що безпосередньо пов'язана з виробничою діяльністю конкретного підприємства.

Для максимального використання потенціалу інтенсивної форми навчання доцільно збільшити питому вагу вправ для навчання говоріння до 50%, ґрунтуючись виключно на другій підсистемі, де вправи для навчання монологічного та діалогічного мовлення розподіляються порівно, і в яких

відбувається лише оволодіння різними типами діалогу та монологу. Усі згадані вправи мають відтворювати процес реального професійного спілкування у формах рольової гри, конференції, ділової зустрічі, фахової дискусії тощо. На цьому етапі також доцільне широке застосування проектно-методики, що розвиває комунікативну компетенцію фахівців на основі професійно-орієнтованих текстів, зміст яких охоплює всі найважливіші процеси конкретного виробництва.

Враховуючи обмеження, які накладає інтенсивний характер навчання на третьому етапі, рекомендується зменшити питому вагу письмових видів мовленнєвої діяльності, виділивши на їх розвиток по 15% загального часу.

Доцільно також дещо змінити режим інтенсивного навчання на третьому етапі. Навчальний день, як і на першому етапі, варто починати з повторення мовного матеріалу до сніданку кожного наступного навчального дня. Протягом першої половини дня доцільно проводити вправи на розвиток вмінь читання і говоріння, змістом яких є читання й обговорення текстів професійно-орієнтованої тематики у формі проблемних завдань, дискусій, рольових ігор тощо. Певну частину часу варто відвести на виконання в письмовій формі індивідуальних проектних завдань, пов'язаних із виробничою тематикою. Підготовлені доповіді доцільно заслуховувати й обговорювати після відпочинку, у другій половині того ж дня (обговорення доповідей проводяться у формі презентації, конференції, семінару тощо). Наприкінці кожного дня рекомендується проводити засідання англійського клубу у формі ділової гри, пов'язаної із професійною темою, під час якої продовжується вдосконалення комунікативних вмінь кожного інженера. Ще одна додаткова година виділяється для самопідготовки.

Таблиця 2

Навчальний режим третього етапу інтенсивного навчання інженерів

Час	Види навчальної діяльності
7.00–9.00	Повторення мовного матеріалу
9.00–10.00	Сніданок
10.00–11.00	Читання й обговорення професійних текстів
11.00–12.00	Читання й обговорення професійних текстів
12.00–14.00	Підготовка індивідуальних проектних завдань
14.00–16.00	Обідня перерва
16.00–18.00	Обговорення індивідуальних проектних завдань
18.00–19.00	Аудіювання
19.00–20.00	Вечеря
20.00–21.00	Засідання англійського клубу за темою дня
21.00–22.00	Самопідготовка

Рекомендований навчальний режим третього етапу має приблизний характер, оскільки викладачі, зважаючи на реальну ситуацію, можуть вносити відповідні корективи, вводячи, наприклад, індивідуальні консультації або виділяючи додатковий час для самостійних занять, наприклад, з аудіо-матеріалами (таблиця 2).

На першому і третьому етапах рекомендується застосовувати виключно усний поточний контроль, тоді як на другому – доцільно доповнювати його письмовим (перевірка письмових домашніх завдань тощо). Для здійснення функції контролю викладачеві варто фіксувати помилки інженерів, а наприкінці дня виділяти найбільш типові помилки і включати відповідні вправи до змісту навчання наступного дня. Не варто повідомляти інженерів про їхні помилки, оскільки інтенсивне навчання ґрунтується на необхідності уникати ситуацій, які можуть спричинити зростання рівня тривожності учнів. Щодо форм рубіжного та підсумкового контролю, то наприкінці перших двох етапів достатньо проводити лексичні тести для визначення обсягу лексичного запасу інженерів, оскільки оцінювання учнів у процесі інтенсивного навчання взагалі не рекомендується, аби запобігти підвищенню рівня їхньої тривожності. Однак для підсумкового контролю рекомендується, на додачу до лексичного тесту, застосовувати також комплексний тест для перевірки рівня умінь у всіх чотирьох видах мовленнєвої діяльності.

Зокрема, для перевірки вмінь аудіювання та читання рекомендується сприйняття (прослуховування або прочитання) тексту на професійну тематику, після чого інженери мають відповісти на 10 запитань, одержуючи 10 балів за кожну правильну відповідь. Для перевірки ж вмінь письма й говоріння рекомендується застосовувати спеціальну анкету із трьох розділів (загальноживана, ділова та професійна англійська мова), яка містить завдання, безпосередньо пов'язані із професійною діяльністю

інженерів конкретного виробництва, на які інженери відповідають (письмово чи усно) у вільній формі. Критерії оцінювання: кількість вжитих речень; лексична, граматична й синтаксична правильність; логічний зв'язок речень; різноманітність лексики та граматичних засобів.

Висновки із проведеного дослідження. Отже, організація корпоративного навчання професійно-орієнтованої англійської мови за поетапно-концентричним принципом передбачає застосування комплексу цілеспрямованих, запланованих і систематичних заходів, що здійснюються з метою інтенсивного розвитку іншомовної комунікативної компетенції спеціалістів, які працюють на конкретному підприємстві, для досягнення їхніх професійних цілей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Китайгородская Г.А. Интенсивное обучение иностранным языкам / Г.А. Китайгородская. – М. : МГУ, 1990. – 128 с.
2. Лиферов А.П. Образование в стратегиях транснациональных корпораций / А.П. Лиферов // Педагогика. – 2005. – № 2. – С. 79–91.
3. Ляковська О.А. Кооперативно-інтерактивні технології навчання іноземних мов / О.А. Ляковська // Іноземні мови. – 2005. – № 1. – С. 21–24.
4. Савченко В.А. Удосконалення та підвищення ефективності професійного навчання кадрів на виробництві / В.А. Савченко // Україна: аспекти праці. – 2001. – № 7. – С. 14–21.
5. Стрілець В.В. Сучасні підходи до навчання англійської мови для професійного спілкування за проектною методикою / В.В. Стрілець // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Педагогіка та психологія». – 2006. – Вип. 10. – С. 175–181.
6. Тарнопольський О.Б. Концепція підручника для навчання ділової англійської мови / О.Б. Тарнопольський, С.П. Кожушко // Іноземні мови. – 2002. – № 1. – С. 3–7.
7. Tomczak Danuta. A Strategy for a Competitive Business Education – How to communicate and with whom, ENCoDe / Danuta Tomczak // Life-long Learning in Business and Industry. – 2002. – P. 251–264.